

Ås kommune

Miljø, mangfold og muligheter

Kunnskapsgrunnlag for arbeidet med planstrategi 2025-2028

5.april 2024

1 Innhold

1	Innledning	3
1.1	Generelle utviklingstrekk i kommune-Norge	3
1.2	Befolkningsvekst og demografisk utvikling	5
1.3	Folkehelse	6
1.4	Nasjonale og regionale rammer og føringer	9
2	Felles utfordringsområder	9
2.1	Samhandling og samarbeid	9
1.5	Attraktive Ås – kunnskapskommunen. Feil! Bokmerke er ikke definert.	
2.2	Lokaldemokratiet	10
2.3	Langsiktig økonomisk omstilling	11
2.4	Medarbeidere og kompetanse	11
2.5	Digitalisering	12
2.6	Kommunikasjon	12
2.7	Klima	13
2.8	Samfunnsikkerhet og beredskap	13
3	Utfordringer for tjenesteområdene	14
3.1	Oppvekst og opplæring	14
3.2	Kultur og frivillighet	15
3.3	Helse og mestring	16
3.4	Arealforvaltning	17
3.5	Næringsliv og arbeidsplasser	19
3.6	Teknisk infrastruktur	20
3.7	Boliger og eiendomsforvaltning	21
	Vedlegg	22
	Nasjonale og regionale rammer og føringer	22

1 Innledning

Hensikten med planstrategien er:

- Å få fram hvilke utviklingstrekk som råder i samfunnet i dag, og hvilke utfordringer kommunen har.
- Å få fram hvilke planer kommunen trenger for å møte disse utfordringene.

Dette dokumentet er et kunnskapsgrunnlag som viser:

- Utviklingstrekkene generelt for kommune-Norge
- Utfordringer Ås kommune har innen de ulike tjenesteområdene og på områder som er felles for alle tjenestene.

Det bygger i stor grad på utfordringsbildet og utviklingstrekkene i kommuneplanens samfunnsdel 2022-2034 vedtatt 15.06.2022. Dette skal danne grunnlaget for hvilke planer Ås kommunen trenger for å møte disse utfordringene.

1.1 Generelle utviklingstrekk i kommune-Norge¹

- Demografiske endringer

Innvandring vil fortsatt være den viktigste årsaken til befolkningsveksten, og SSB beregnet at det fra 2049 vil være fødselsunderskudd i Norge slik at innvandring vil være den eneste årsaken til befolkningsvekst. Størstedelen av befolkningsveksten vil komme i og rundt de store byene.

Nordmenn lever lenger enn noen gang tidligere. Forventet levealder var 84,7 år for kvinner og 81,6 år for menn i 2021. Dette er tegn på et godt og velfungerende samfunn, med et helsevesen som er tilgjengelig for alle. Men samtidig gjør det noe med befolkningssammensetningen når de store etterkrigskullene blir pensjonister. Dette må ses i sammenheng med antall innbyggere i yrkesaktiv alder (20-66 år) og forsørgerindeksen².

- Endringer i inntekter

Norge går nå inn i en periode hvor veksten i inntektene på statsbudsjettet forventes å avta markert. Verdien av Statens pensjonsfond utland vil sannsynligvis øke langt mindre enn i forrige tiårsperiode. Dette innebærer at perioden med økning i bruk av oljeinntekter i hovedsak er bak oss. Aldringen i befolkningen med færre yrkesaktive bak hver pensjonist innebærer i tillegg svakere vekst i skatteinntektene. Samtidig vil utgiftene til pensjoner og helse og omsorg øke betydelig.

De årlige merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen vil være høye i årene framover. På bakgrunn av krigen i Ukraina er det bred politisk enighet om

¹ Hentet fra NOU 2023:9 «Generalistkommunesystemet – Likt ansvar – ulike forutsetninger.

² Antall personer i yrkesaktive alder/innbygger over 67 år.

at sikkerhet og forsvar bør prioriteres høyere enn tidligere, noe som kan gi mindre rom for inntektsvekst i kommunesektoren. Det økonomiske handlingsrommet i kommunene kan bli lavere og økonomistyringen mer krevende enn tidligere. Energipriser og andre nasjonale og globale forhold vil også påvirke både inntekts- og utgiftssiden framover.

Bedre privatøkonomi og økt velstand fører også til at befolkningens forventninger til offentlige tjenester øker. Det samlede utfordringsbildet gir behov for omprioriteringer, effektiviseringstiltak eller andre tiltak som reduserer utgifter, øker inntektene og forbedrer tjenestene.

Når handlingsrommet i statsbudsjettene reduseres framover, kan dette innebære en svakere inntektsutvikling for kommunesektoren. Man kan nok ikke forvente den samme veksten i årene som kommer, men dette vil selvsagt også avhenge av politiske prioriteringer.

- Klima- og naturendringer

Verden skal håndtere to store, sammenkoblede kriser samtidig: klimaendringer og tap av natur. Klimaendringene skyldes økte konsentrasjoner av klimagasser fra forbrenning av fossil energi, industriprosesser, arealbruksendringer og jordbruk. Utslipp fra jordbruk, skogbruk, arealbruk og arealbruksendringer utgjør omtrent 22 prosent av globale utslipp av klimagasser. Dette utgjør til sammen mer enn utslippene fra personbiler i Norge. Det er ikke mulig å nå klimamålene uten å håndtere utslipp fra arealer og ta vare på de naturlige karbonlagrene som finnes i jordsmonn, skog og myr (NOU 2023:25).

Arealbruk og arealutvikling legger strukturelle betingelser for samfunnets evne til å omstille seg til et lavutslippssamfunn. Kommunene har derfor en viktig rolle i oppnåelse av de nasjonale klimamålene, håndtering av konsekvensene av klimaendringer, og i arbeidet med å unngå forringelse av miljø, jordbruks- og skogarealer og naturmangfold.

Kommunenes viktigste virkemiddel i denne sammenheng er plan- og bygningsloven, der kommunen er lokal planmyndighet og ansvarlig for arealdisponeringen. På den måten styrer kommunen omdisponering av jordbruksarealer og påvirkning på naturmangfold og klimagassutslipp.

Klimatilpasning er en økende utfordring for samfunnsplanleggingen. Klimatilpasning innebærer å forstå hvilke konsekvenser klimaendringene får for samfunnet, å iverksette tiltak mot skader og øke beredskapen, og eventuelt utnytte muligheter som følger av klimaendringene.

- Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet og beredskap har de siste årene blitt svært aktualisert som følge av pandemi og krig i Europa, men også av naturkatastrofer og naturhendelser som jordskred og flom.

- Utenforskap

Utenforskap er en økende utfordring i samfunnet. Utenforskap som begrep favner vidt. Det kan handle om enkeltpersoner og/eller grupper som ikke deltar i skole- og arbeidsliv, som ikke er en del av eller har et svært begrenset sosialt nettverk, som ikke opplever tilhørighet til storsamfunn og/eller lokalsamfunn eller som på andre måter ikke deltar på det vi kan definere som alminnelige og dagligdagse arenaer. Effekten av utenforskap for samfunnet er tap av arbeidskraft og dermed også skatteinntekter, og utfordringer og kostnader forbundet med konsekvenser av utenforskap som for eksempel tjenester til personer med rus- og psykiatrilidelser.

- Press på demokratiet

I tillegg til å være et folkestyre kjennetegnes demokratiske styresett av maktfordeling, rettssikkerhet, åpenhet og tilgang til informasjon, frie og uavhengige medier og individuelle friheter som blant annet stemmerett, eiendomsrett, personvern, ytringsfrihet og trosfrihet.

Demokrati som styresett står fortsatt sterkt, men liberale verdier og konstitusjonelle prinsipper utfordres globalt, og også i Europa av blant annet innskrenking av ytrings- og organisasjonsfrihet og svekkelse av rettsstaten gjennom at maktfordelingen utfordres. Man ser også en utvikling der pressens uavhengighet begrenses.

- Behov for innovasjon, omstilling og digitalisering

Flere av utviklingstrekkene som er drøftet ovenfor gjør at kommunene må omstille, innovere og digitalisere kommuneorganisasjonen og tjenestene. Behovet for nye løsninger er stort dersom offentlig sektor skal løse disse utfordringene og fortsatt tilby gode tjenester i tråd med innbyggernes forventninger.

For å imøtekomme utfordringene som følger av en aldrende befolkning som vil legge spesielt press på helse- og omsorgssektoren i kommunene, er det nødvendig å jobbe med å utvikle tjenestene gjennom nye innovative løsninger. Det er også viktig å se fagområdene og fagkompetansen i kommunen på tvers i denne sammenheng. Dette kan både innebære nye måter å jobbe på eller nye måter å organisere en tjeneste, eller digitalisering og teknologi.

1.2 Befolkningsvekst og demografisk utvikling³

Kommunens inntekter og utgifter baserer seg i hovedsak på skatteinntang fra innbyggerne, statlige overføringer og innbyggernes behov for tjenester og infrastruktur.

³ Det vises til «Befolkningsframskrivninger for Ås kommune 2021-2035» pr.26.10.2020

SSB-framskrivningen⁴ for perioden 2020-2035 viser en befolkningsvekst i Ås fra 20 439 innbygger i 2020 til 23 991 innbyggere i 2035. Det gir en vekst i gjennomsnitt pr. år på om lag 1,1%.

SSBs framskrivning brukes som et utgangspunkt og må ses i sammenheng med lokale forhold. Forhold som påvirker tallene, er kommunens boligprogram⁵. Faktorer som gjør Ås kommune til et attraktivt sted å bo og som stimulerer til boligbygging, er blant annet utbygging av Follo-banen, Oslos boligmarked og utviklingen ved universitet i Ås, NMBU.

En beregning som tar med de overordnede forholdene, gir en befolkning i Ås i 2035 på om lag 27.410 (Kompass). Det tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på anslagsvis 1,9 %. Fremtidig boligtilbud ventes å bli den viktigste årsaken til befolkningsveksten i Ås i årene som kommer. Både utbyggingstakten og den framtidig demografisk sammensetning er usikker, så kommunen må ta høyde for en vekst på mellom 1,1% og 1,9% for perioden 2020-2035.

Kommunens tjenestetilbud må tilpasses befolkningsveksten og de demografiske endringene. Generelt blir det flere eldre, flere som flytter, mer utenforskap og økende mangfold og ulikhet. Det er viktig å ha kunnskap om dette som grunnlag for mål og strategier for framtidig tjeneste- og samfunnsutvikling tilpasset befolkningens behov.

1.3 Folkehelse

Folkehelsearbeidet skal bidra til å utvikle et lokalsamfunn som fremmer helse, utjevner sosiale forskjeller i helse og deltakelse, gir gode sosiale og miljømessige forhold og bærekraftige velferdstjenester. Sentralt i dette arbeidet er å motvirke og forebygge utenforskap og ulikhet i helse, oppvekst og levekår.

Alle kommuner skal legge til rette for systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Kommunene skal hvert fjerde år, utarbeide et folkehersedokument som viser helsetilstanden i befolkningen, med de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Temaene som tas opp i folkehersedokumentet er følgende:

- Befolknings sammensetning
- Oppvekst og levevilkår: Boliger, barnehager skole, arbeid, utdanningsnivå, kommuneøkonomi)
- Sosialt miljø: Møteplasser, kulturtilbud, bibliotek, frivillighet, idrettstilbud, friluftsliv, ungdomshus, organisasjonsdeltakelse, valgdeltakelse, nettverk, trygghet, stedstilhørighet, rus/kriminalitet, vold/mishandling.
- Fysisk miljø: Drikkevannskvalitet, radon, legionella, støy, luftforurensing,

⁴ Befolkningsframskrivninger er et verktøy kommunen bruker for å vurdere det framtidige behovet for tjenester og infrastruktur. Framskrivningene tar utgangspunkt i den statistiske utviklingen i fødselstall, fødselsfrekvenser, dødstall og inn- og utflytting (Statistiske sentralbyrå, SSB).

⁵ Boligprogrammet sier noe om forventet boligbygging, type boliger og antall personer pr. bolig. Det bygger på reguleringsplaner som er vedtatt og/eller varslet i planperioden.

- inneklime, trafiksikkerhet, gang- og sykkelveier, kollektivtransport, miljø.
- Skader og ulykker: Samfunnssikkerhet, personskader.
- Helserelatert atferd: Vaksine, antibiotika, fysisk aktivitet, søvn, tobakk, alkohol.
- Helsetilstand: Levealder, dødelighet, psykisk helse, diabetes, muskel- og skjelettplager, KOLS, kreft, demens, tannhelse, innvandrerhelse.
- Tiltak og satsinger

Sammendraget fra folkehelsedokumentet viser følgende trekk:

- Folkehelsen i befolkningen i Ås er god sammenliknet med landsgjennomsnittet.
- Forventet levealder er høyere enn landsgjennomsnittet.
- I perioden 2024-28 er det aldergruppen 1-5 år som øker mest, mens fra 2032 er det aldergruppen 6-12 år som øker mest.
- I perioden 2024-28 er det aldergruppen 67-79 år som øker mest. Det er de som i dag er i aldergruppen 55+ år.
- Selv om de eldre ikke utgjør den største andelen av innbyggerne i Ås, må kommunen være forberedt på at andelen eldre uansett øker.
- Andelen innbyggere som har videregående utdanning eller høyere utdanning er høyere enn landsgjennomsnittet.
- Andelen av innbyggere 0-17 år som lever i vedvarende lavinntekt er synkende.
- Innbyggerne er fornøyde med nærmiljøet, men kvinner er mer fornøyde enn menn.
- Ås oppleves som et sted med mye aktivitet og det oppleves trygt, med mye engasjement blant innbyggerne.
- Tilfredsheten med idrettstilbud og butikker er noe lavere sammenliknet med nabokommunene og fylket.
- Ås faller på Norsk kulturindeks, og går fra 102. plass i 2019 til 236. plass i 2022.
- Innbyggerne spiser stort sett sunt og har selvopplevd god helse.
- Inntaket av alkohol ligger høyere enn snittet for Viken fylke.
- Det er mange som opplever at de er ensomme. Kommunen ligger lavere enn fylke, men har den høyeste andelen i Follo.
- 8,9% av innbyggerne lever i vedvarende lavinntekt. Pr. 1.1.2023 vil det si ca. 1900 innbyggere. Av disse er 348 i alderen 0-17 år. Andelen som opplever at de har økonomiske vansker ligger under snittet for Viken.
- Kvinner har noe lavere score på positive følelse, sosial trygghet og stedstilhørighet enn menn.
- Over 13 % har ikke vært hos tannlege/assistent siste 2 år. Men innbyggere har en selvopplevd god tannhelse.

For barn og unge viser folkehelsedokumentent følgende:

- Mange er fornøyde med foreldrene sine (85%), tilbudene i lokalmiljøet (65%) og prosentandelen som er aktive i idrettslag eller trener regelmessig er

fortsatt høy.

- Mange deltar fortsatt på aktiviteter (idrett, ungdomshus, foreninger osv.)
- Det er få som bruker røyk eller snus (3%) og færre en fryktet som har brukt cannabis (4%).

I likhet med tidligere år er det allikevel noen tall som gir grunn til bekymring, og noen tendenser som går i negativ retning.

- Litt flere svarer at de ikke trives på skolen (14%), at lærerne ikke bryr seg (24%) og at de gruer seg til å gå på skolen (30%).
- Ungdom som svarer at de har psykiske utfordringer er fortsatt for høy og har en svakt stigende tendens. Det er dessverre mange som oppgir at de har søvnproblemer, føler seg triste, ensomme og bekymrer seg mye.
- Andelen som oppgir at de har vært beruset det siste året har også økt noen prosent siden forrige undersøkelse.
- Det er en vesentlig forskjell mellom gutter og jenter på mange av områdene, og det er jentene som skiller seg negativt ut, spesielt på psykisk helse.
- Det er også mye som tyder på at ungdom har mindre fremtidshåp enn tidligere.
- Kommunen har noe høyere verdier for svevestøv enn landsgjennomsnittet. Dette kan skyldes at både E6 og E18 går igjennom kommunen, samt fylkesvei 152 gjennom Ås sentrum som er sterkt trafikkert. Målinger viser imidlertid at Ås sine verdier er på grønt nivå når det måles over tid. Det tilsier liten eller ingen risiko for helseeffekter.
- 10% sier de er plaget av trafikkstøy og 9% rapporterer at de er plaget av støy fra andre støykilder. Dette er relativt likt som i Viken fylke. Det er imidlertid mye byggeaktivitet i Ås sentrum og på Solberg. Dette fører til lange perioder med anleggsvirksomhet, og det vil medføre at flere blir plaget av støy.

På grunnlag av folkehersedokumentet 2024-27, er det forslått følgende innsatsområder. Dette må følges opp innen de ulike tjenesteområdene:

- Bidra til en stedsutvikling som er aldersvennlig, med et lokalsamfunn der alle innbyggerne føler seg trygge og opplever tilhørighet.
- Bidra til at barn og unge ikke opplever psykisk uhelse og sikre forebyggende tiltak for å forhindre frafall i skolen.
- Fortsette og utvikle det forebyggende arbeidet med rusproblematikken blant unge.
- Utjevne sosiale forskjeller i livskvalitet ved å sikre at innbyggerne får mulighet til deltakelse gjennom gode møteplasser, blant annet gjennom utvikling av kulturtilbud- og kulturarenaer.
- Sikre gode friluftsområder, gode anlegg for idrett, fysisk aktivitet og nærmiljøer
- Sikre god luftkvalitet og minst mulig støyproblematikk

- Legge til rette for tilstrekkelig med gang- og sykkel veier som blant annet bidrar til at alle skoler har en skolevei som er trygg og hensiktsmessig for gående og syklende.
- Legge til rette for at innbyggerne kan være fysisk aktive og ta valg som bidrar til god helse og forhindre utenforskap og ensomhet.

[Lenke til folkehelsedokumentet](#)

1.4 Nasjonale og regionale rammer og føringer

- Nasjonale forventninger
- Statsforvalterens forventningsbrev
- Regionale planer
- Lover og forskrifter

Se vedlegg 2.1

2 Felles utfordringsområder

2.1 Samhandling og samarbeid

For å produsere og utvikle tjenester til kommunens innbyggere, samarbeider kommunen på tvers av virksomhetene i organisasjonen, med innbyggere, organisasjoner, næringsliv, andre kommuner og regionale myndigheter. Kommunen har gjennom mange år også tatt initiativ til regionale, nasjonale og internasjonale prosjekter og fremstår i dag som en attraktiv samarbeidspartner. Disse samarbeidene må utvikles videre for å bidra til å nå bærekraftsmålene, og de målene kommunen har satt seg for samfunns- og tjenesteutviklingen.

Samarbeidet må bidra til økt samfunnsengasjement og å få fram nye måter å løse oppgavene på. Det skal være enkelt for ansatte, innbyggere og andre aktører å ta initiativ der kommunen er en aktiv medspiller. Samskaping er tatt i bruk som begrep der offentlige og private parter inngår et likeverdig samarbeid.

Innbyggertorget er ett av verktøyene for mer samarbeid og samskaping i Ås kommune. Dagens innbyggertorg skal dekke to funksjoner:

- Et knutepunkt for informasjon, råd og veiledning om kommunens tjenester. Dette er tilholdssted for innbyggjerservice (tidligere servicetorget), frivilligsentralen, innbyggerkoordinator og møteplasskoordinator. De har god kjennskap til kommunens tjenester, svarer på spørsmål og gir veiledning.
- En møteplass som skal fremme samarbeid mellom innbyggere, lag og foreninger, næringslivet og kommunen. Her legges det til rette for et aktivt samarbeid og samskaping mellom frivillig sektor, kommunen, næringslivet og innbyggerne.

Medvirkning fra innbyggerne er en forutsetning for å få til et samarbeid og samskaping om ønsket utvikling av lokalsamfunnet Ås. Kommunen har et særlig

ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge og personer med nedsatt funksjonsevne. Her er det utarbeidet veiledere og metoder som f.eks. Barn og unge i plan- og byggesak, Gjestebud og Folkestråkkveilederen.

2.2 Attraktive Ås - kunnskapskommunen

Ås kommune er i endring, med store statlige satsninger i regionen og store utbyggingsplaner. Følgende er med på å legge grunnlaget for en framtidsrettet utvikling av Ås:

- Follobanen med et betydelig bedre togtilbud.
- Omfattende boligbygging på Solberg, Ås sentrum og på Dyster Eldor II.
- NMBU og tilgrensende institutter i stadig utvikling.
- Opprettelse av BIT Innovasjonssenter.
- En ambisiøs sentrumsplan med stor vilje til å investere gir muligheter for vekst.

Kommunen ligger sentralt plassert ved E6 og E18 mellom Osloregionen og Europa. Næringslivet er allsidig med småbutikker i Ås sentrum, institutter og kompetansebedrifter rundt universitetet samt et rikt utvalg innen detaljhandel og sentralt plasserte næringsområde nord i kommunen. Tusenfryd fornøylespark og kystlinjen med friområdet på Breivoll brukes aktivt av innbyggere og besøkende. Det samme er tilfelle med turområdene i hele kommunen. Ås har også et rikt fritids-, kultur- og idrettsliv, og frivillige organisasjoner bidrar til et mangfoldig aktivitetstilbud. Alt dette gjør at Ås kommune er en attraktiv kommune å bo i, besøke, studere, arbeide samt etablere og drive næring i.

Kommunen leverer gode tjenester og har god kapasitet i skoler og barnehager. Ås kommune har også fylkets største videregående skole med 1400 elever (2022). NMBU tilbyr høyere utdanning, utfører vitenskapelig forskning og formidler kunnskap til allmenheten, samt bidrar til innovasjon og verdiskapning basert på resultater fra forskning. Sammen med tilgrensende institutter som NIBIO, Nofima og Veterinærinstituttet er det nærmere 10 000 mennesker på Campus Ås på dagtid. Dette gir muligheter for innovasjon, næringslivsutvikling og samfunnsutvikling og gir grunnlag for Ås som en kunnskapskommune.

Samhandling som involverer og mobiliserer kommune, innbyggere, kulturliv, næringsliv, akademia og forenings- og samfunnsliv er viktig for vekst og utvikling av næringsliv og lokalsamfunn.

2.3 Lokaldemokratiet

Lokaldemokratiet er en organisering med folkevalgte som styrer kommuner og vektlegger innbyggernes mulighet til innflytelse. Dette er en grunnleggende verdi i samfunnet vårt. Et tøffere offentlig ordskifte og økt tidsbruk gjør det utfordrende å rekruttere til deltakelse i lokalpolitikken. Redusert lokalpolitisk handlingsrom som følge av sterkere statlig detaljstyring og fastsetting av rettigheter, legger press på kommunenes evne til å løse oppgavene og påvirker

folks tillit til kommunene. Flere oppgaver uten at finansiering følger med, vil forsterke dette. Et aktivt lokaldemokrati er ikke minst grunnleggende for å nå bærekraftsmålene. Mulighetene for å påvirke og utvikle eget nærmiljø er viktig, og Ås kommune vil utvikle lokaldemokratiet og bruke nye metoder for å involvere innbyggerne.

2.4 Langsiktig økonomisk omstilling

Kommuneøkonomiens rammebetingelser bestemmes av landets økonomi som i stor grad er basert på inntekter fra oljesektoren. Redusert etterspørsel etter olje kan redusere inntektene til staten og dermed overføringen til kommunene. Samtidig utfordrer eldrebølgen, klima- og naturkrisen, vedlikeholdsetterslep og investeringer for å møte befolkningsveksten kommuneøkonomien.

Ås kommunen har de siste årene investert i nye barnehager og skoler, samt innen eldreomsorgen. Befolkningsveksten har imidlertid vært lavere enn tidligere prognoser har vist. Resultatet er ledig kapasitet både i barnehager, skoler og på institusjoner. Det blir også færre innbyggere å fordele kostnadene på. Trangere økonomi gir tøffere prioriteringer på hvilke tjenester og nivået på tjenester kommunene skal levere i framtiden. Dette medfører omprioriteringer og kutt i tjenester, samt behov for omstilling og nytenkning.

Det har vært tiltagende vekst i kommunal selskapsorganisering. Større enheter gir stordrifts- og kvalitetsfordeler, samtidig som det gir kommunen mulighet til å organisere virksomheten på en måte som skreddersys til oppgaveløsningen

2.5 Medarbeidere og kompetanse

Med strammere økonomiske rammer, krav til raske endringer i tjenester til innbyggere og kommunal forvaltning, har kommunen en utfordring med å sikre og utvikle riktig kompetanse i de ulike virksomhetene i egen organisasjon.

Kommunen er en del av Osloregionens arbeidsmarked og det er krevende å rekruttere og beholde kompetente arbeidstakere. Kommunereformen som ble iverksatt i 2019 førte til større kommuner i Osloregionen og Viken. Dette påvirker Ås kommune og gjør at kommunen må bli mer synlig som arbeidsgiver, tjenesteyter og myndighetsutøver. Kommunen må også kunne tilby et godt arbeidsmiljø og konkurransedyktige arbeidsvilkår.

Kompetanseutvikling av ansatte i kommunen er nødvendig, og det er behov for å tenke nytt om hvordan de ulike tjenestebehovene skal dekkes på mange fagområder i kommunen. Det er viktig å bruke den interne kompetansen kommunen har til å utvikle tjenestetilbudene, tenke nytt og innovativt.

Kommunen jobber med å tilrettelegge for tiltak som kvalifiserer for arbeidslivet (lærlinger, språkpraksis, arbeidspraksis til kandidater via kommunen, NAV og utdanningsinstitusjoner). Det gjennomføres lederutviklingstiltak på grunnlag av arbeidsgiverstrategien, og kompetanse gjenbrukes på tvers for å skape utvikling og god samhandling.

2.6 Digitalisering

Digitalisering i offentlig sektor handler om endring og fornyelse av tjenester, prosesser og arbeidsmåter. Det krever en organisasjon og ledelse som ser og tar i bruk mulighetene som teknologien gir. Digitalisering av offentlig sektor skal gi en enklere hverdag for innbyggere, næringsliv og frivillig sektor. Det skal gi bedre tjenester, mer effektiv ressursbruk i offentlige virksomheter og legge til rette for økt produksjon i samfunnet.

Utfordringene med digitalisering:

- De digitale løsningene må være brukervennlige ved å legge vekt på brukernes behov, brukerstøtte, forenkling og automatisering
- Skal digitalisering bidra til utvikling og effektivisering, må de gode ideene realiseres og aktiviteter som gir gevinst for tjenestene, må prioriteres.
- Den digitale kompetansen til ansatte og innbyggere må utvikles.
- De digitale løsningene må være integrerte og helhetlige. Dette krever samarbeid intern i kommunen og med andre aktører.
- Informasjonssikkerhet og personvern på vektlegges.

Eksempler på digitaliserte tjenester:

- Digitale opplærings- og kulturtilbud.
- Digitale dialogløsninger og tilgang til plandata i digitalt planregister, og til temadata i det offentlige kartgrunnlaget.
- eByggesak-standard som sikrer en mer effektiv og fulldigital saksbehandling av byggesøknader.
- Velferdsteknologiske løsninger som gir brukerne økt trygghet, mestring, medbestemmelse og livskvalitet.
- Barnehagene og skolene benytter digitale verktøy og læremidler som gjør barna rustet til å møte dagens og framtidens digitale samfunn.
- Med ePolitiker bruker politikere/administrasjon mobile enheter og har papirløse møter.

2.7 Kommunikasjon

Strategisk kommunikasjon er ofte en suksessfaktor for at kommunen skal nå sine mål. Derfor skal kommunen i alle faglige, politiske, økonomiske og praktiske valg ta hensyn til at beslutningene skal kommuniseres og planlegges for dette. Kommunikasjon med innbyggere og andre er grunnleggende for å sikre:

- Informerte innbyggere som har tilgang til informasjon om kommunens virksomhet og kjenner sine rettigheter, plikter og muligheter.
- Engasjerte innbyggere som inviteres til å delta i utformingen av politikk, ordninger og tjenester.

De viktigste utfordringene kommunen har når det gjelder kommunikasjon, er å sikre at kommunens informasjon og kommunikasjonskanaler:

- er tilgjengelige for alle

- er trygge og gjenkjennelige
- er raske og effektive
- legger til rette for dialog og medvirkning

2.8 Klima

Klimaendringene er en stor utfordring og vil påvirke samfunnet vårt og enkeltmenneskers levemåte i tiden framover. Lokale konsekvenser av klimagassutslippene må nødvendigvis medfører lokale løsninger av disse utfordringene. Alle aktører må bidra, og kommunene spiller en viktig rolle.

Ås kommune må tilpasse seg framtidens klima og samtidig bidra til at Norge overholder sine internasjonale klimaforpliktelser. Innenfor områdene transport, stasjonær energi, avløp og avfall, landbruk og indirekte utslipp kan kommunen gjennomføre en rekke tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene. De største utslippene i Ås kommer fra transportsektoren. Nye bolig- og næringsområder må lokaliseres på en måte som stimulerer til bruk av miljøvennlige transportmidler til jobb, fritidsaktiviteter og handleturer. I tillegg til konkrete tiltak er det holdningsskapende arbeidet viktig.

Effekten av klimaendringene begynner å gjøre seg gjeldende, og arbeidet med klimatilpasning må vektlegges. Se kapt. 2.8.

2.9 Samfunnssikkerhet og beredskap

2.9.1 Overordnet ROS-analyse

Kommunen har et ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet, og skal være pådriver overfor lokale aktører i beredskapsarbeidet. Risikobildet er i endring, og kommunen må være spesielt oppmerksom på konsekvenser av klimaendringer (klimaberedskap), sårbarheten i IKT og samfunnskritisk struktur samt pandemier.

Gjeldende ROS-analysen viser at det er flere forhold som gir sårbarhet i kommunen. Store transportveier gjennom kommunen gjør oss utsatt for hendelser på jernbane og vei, både med farlig gods og personer. I tillegg har en økt avhengighet av teknologi gjort oss mer sårbare for bortfall av IKT og kraftforsyning. I likhet med landet for øvrig er vi sårbare for utbrudd av større pandemier.

Effekten av klimaendringene begynner å gjøre seg gjeldende, og arbeidet med klimatilpasning må vektlegges i større grad. Sentralt i dette arbeidet er å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur mot uønskede hendelser og å ta vare på naturens biologiske mangfold og økologiske prosesser. Disse utfordringene må identifiseres og inkluderes i aktuelle planer, framfor å lage en ny plan med tema klimatilpasning. De mest aktuelle utfordringene er innenfor vann og avløp, veg, vedlikehold av bygg, ras og flom. Planer som dekker disse temaene, må ta opp klimatilpasning som tema.

2.9.2 ROS i arealplanlegging

Kommunen skal fremme samfunnssikkerhet og forebygge risiko i sin rolle som planmyndighet. Plan- og bygningsloven stiller krav om risiko- og sårbarhetsanalyse av planområder der det tilrettelegges for utbygging både på kommuneplannivå og reguleringsplannivå. ROS-analysene skal brukes som beslutningsgrunnlag for å avgjøre om området kan bebygges, og om det må tas spesielle hensyn som må innarbeides i planbestemmelser og plankart. I dette arbeidet må kommunen analysere naturhendelser med hensyn til klimaendringer. Det gjelder spesielt uønskede hendelser som kan ramme kritisk infrastruktur.

3 utfordringer for tjenesteområdene

3.1 Oppvekst og opplæring

Det mest bærekraftige Ås kommune kan bygge er barn og unge. Barn og unge som tar vare på seg selv, hverandre, den eldre generasjonen og jorda vår.

Det komplekse samfunnet med hurtige endringer, det store kunnskapstilfanget og behovet for bærekraftige løsninger gjør at vi må tenke annerledes enn før om barn og unges oppvekst. Vi må ruste barn og unge til det omskiftelige og gjøre dem i stand til å tåle og håndtere livet i det samfunnet de skal være en del av.

Ås er jevnt over en god kommune å vokse opp i. Oppvekstprofilen for Ås 2024 viser at det er Ås på de fleste områder skåret jevn med eller over landsgjennomsnittet når det gjelder barn og unges oppvekstsvilkår. Samtidig vil det alltid være noen barn og unge som har det vanskelig. Disse barna møter kommunen på ulike arenaer (barnehage, skole, helsestasjonen, fritidsarenaer og barnevern). utfordringer for barn og unge er bl.a. knyttet til:

- Ensomhet
- Skolevegring
- Psykiske helse
- Vold i nære relasjoner
- Rus

Med flere innbyggere og kort avstand til Oslo ser man i dag tendens til flere «by-utfordringer», utfordringer man forventer vil øke i planperioden.

Det er i de tidligste årene av livet at grunnlaget for framtidig helse og et godt voksenliv skapes. Foreldrene er de viktigste ressursene i barns liv, og har ansvar for at barn opplever omsorg, trygghet, kjærlighet og grenser.

Investeringer i barn og unges oppvekstmiljø gir langsiktige positive virkninger både i form av folkehelse, livskvalitet og kompetanse. I en tid preget av stadig raskere endringer og økende mangfold i samfunnet, er barnehagene, skolene og SFO de viktigste fellesarenaene for barn og unge. Innhold i og organisering av

barnehager og skoler skal bidra til at alle barn og unge skal føle seg inkludert og betydningsfulle i fellesskapet i samarbeid med foreldrene.

Å mestre skolen er den enkeltfaktor som har mest å si for levekår og helse senere i livet. Manglende utdanning er en betydelig risikofaktor for å havne utenfor arbeidslivet i voksen alder.

For barn, unge og familier som trenger ekstra støtte, er inkluderende praksis, tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid viktige forutsetninger for å bidra til en god oppvekst.

Kulturskolen, bibliotekene og andre kulturinstitusjoner er sammen med lag og foreninger som idrettslag, skolekorps, kor, speidergrupper m.m. viktige for barn og unges oppvekstmiljø. Her tilbys et supplement til barnehager og skoler som gir kreative lærings- og mestringsarenaer for barn og unges fritid. Det er viktig å ha et helhetlig blikk på barn og unges oppvekstmiljø, og se oppvekstmiljøet i barnehager, skoler, frivillig lag og foreninger, kultur-, idretts og friluftstilbud i sammenheng.

3.2 Kultur og frivillighet

Kultur og frivillighet er viktige faktorer for et godt, trygt og inkluderende lokalmiljø samt økt livskvalitet. Det gir grunnlag for å etablere sosiale møteplasser og nettverk, og kan være et supplement til noen offentlige tjenester. Et godt samarbeid mellom kommunen og frivillige aktører kan også bidra til utvikling av andre kommunale tjenester som f.eks. innen omsorg og oppvekst.

Kultur bidrar til trivsel, skaper identitet og tilhørighet. Det er en avgjørende faktor for å skape et attraktivt og inkluderende lokalsamfunn. Den har også en evne til å fremme god helse gjennom hele livsløpet. Kultur er derfor nyttig i seg selv, men er også et viktig virkemiddel i kommunens arbeid med f.eks. tidlig innsats og forebygging og i arbeidet med å motvirke «utenforskap».

Frivillig engasjement er en grunnstein i et hvert lokalsamfunn. Det gir en bredde i kultur- og fritidstilbudet som møter behov og ønsker i de ulike lokalmiljøene.

Ås kommune har gått fra 102. plass i 2019 til 236. plass i 2022 på Norsk kulturindeks. Det er særlig innen kategoriene kulturarrangement, scenekunst, bibliotek, barn og unge (kulturskole og Den kulturelle skolesekken) og frivillighet at Ås scorer lavt og har størst nedgang.

Utviklingen i hele Ås kommunen krever et nytt blikk på hvilke behov det er for nye arenaer og tilbud som bidrar til gode levekår og oppvekstmiljøer. I dette ligger å:

- Utvikle gode betingelser for frivilligheten som er grunnlaget for en rekke fritidsaktiviteter for barn, unge og voksne.
- Utvikle de kommunale kulturtilbudene som kulturskole, kulturhus, kino og

bibliotek, for å kunne dekke en ny og økt etterspørsel.

- Utvikle nye samarbeid, tilbud og tjenester gjennom å tilrettelegge for innovative miljøer og kreative næringer med lokal verdiskaping.
- Etablere tilgjengelige og egnede arenaer/lokaler for kultur, idrett og fritidsaktiviteter.

3.3 Helse og mestring

Innbyggerne i Ås blir stadig eldre og skal bo lengst mulig i eget hjem. Det fører til at flere tjenester vil bli gitt hjemme hos innbyggerne. Utviklingen i Ås viser også at antall innbyggere med sammensatte behov øker. Det krever at kommunen må legge vekt på og videreutvikle tjenester som bygger opp under egenmestring. Dette inkluderer trygghetsskapende teknologi (velferdsteknologi). Samarbeid med andre tjenester om fysisk og kulturell aktivitet er med på å styrke den totale livskvaliteten. Personer med funksjonsnedsettelse har særskilte behov som skal ivaretas for å oppnå livsmestring og styrket helse.

Sykehjemmene blir stadig mer spesialiserte og vil for de fleste føre til kortere behandlingsopphold fremfor langtids botilbud. Korttidsopphold og avlastning antas å kunne bidra til at Ås-innbyggerne kan bo lenger hjemme.

Antall innbygger med demens vil imidlertid øke de nærmeste årene og føre til større behov for ressurskrevende tjenester og mer differensierte tilbud. I samarbeid med blant annet kultursektoren, tar kommunen til orde for å skape et alders- og demensvennlig samfunn som vektlegger trygghet og inkludering og forebygger utenforskap.

Helhet og sammenheng i tjenestene blir avgjørende for den enkelt og for tjenestetilbudet. Dette stiller krav til en arbeidsform som legger vekt på samarbeid, samskaping og dialog⁶ med innbyggerne. Kultur som en helsefremmende faktor er viktig å vektlegge i denne sammenhengen, både når det gjelder forbyggende arbeid og i behandling.

Kvalitetsreformen "Leve hele livet" følges opp i Ås kommune. Hensikten med reformen er at alle eldre skal få bedre hjelp og støtte til å mestre livet. Leve hele livet handler om de grunnleggende forholdene som oftest svikter i tilbudet til eldre: Mat, aktiviteter og fellesskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Dette arbeidet videreføres bl.a. gjennom «Bo trygt hjemme-reformen" som skal bidra til et mer aldersvennlig samfunn, at flere eldre kan leve aktive liv lenger og oppleve trygghet ved å bo i eget hjem. Dette følger kommunen opp via planarbeid, utvikling av tjenestene og dreining fra institusjons tilbud til det å bo hjemme lenger. Samarbeide med bl.a. frivilligheten er også viktig i denne sammenheng.

Det blir stadig færre yrkesaktive per omsorgsmottaker, og NAVs arbeid og rolle med å hjelpe innbyggere inn i arbeidslivet med skolegang og integrering, er

⁶ Se kapittel 2.1 Sammen om å nå målene.

viktigere enn noen gang. Yngre personer som står utenfor arbeidslivet, skal alltid bli prioritert med tett og tidlig oppfølging.

3.4 Arealforvaltning

Når antall innbyggere øker, øker behovet for arealer til bl.a. boliger, næring og offentlige tjenester som barnehager, skoler og omsorgsinstitusjoner. Det øker også behovet for vann, avløp, renovasjon, veger, gang- og sykkelveier og tilgang til grøntarealer. Dette øker presset på arealene og andre naturressurser som kommunen forvalter.

Statlige og regionale myndigheter forventer at kommunene avgrensner byggesonen, utvikler kompakte byer og tettsteder, konsentrerer framtidig utbygging rundt kollektivknutepunkt og styrke jordvernet. Det er fordi en slik utvikling:

- Styrker tettstedene og gir bedre grunnlag for service og handel.
- Bidrar til at innbyggernes daglige gjøremål i størst mulig grad skjer med kollektivtrafikk, sykkel og gange.
- Reduserer nedbygging av dyrka mark, natur- og friluftsområder.

For Ås betyr dette at hoveddelen av boligveksten er lagt til Ås sentrum og Solberg, mens hoveddelen av arbeidsplassveksten skal skje i Ås sentralområde.

Områdereguleringsplanen for Ås sentralområde legger rammene for videre utvikling av sentrumsområdet. Skal kommunen lykkes med å gjennomføre planen krever det lojalitet til planen og en tydelig og samstemt administrativ og politisk ledelse. Det betyr bl.a. et konstruktivt samarbeid mellom politisk og administrativ ledelse som sikrer gode beslutninger. Det gir langsiktighet og forutsigbarhet i utviklingen av sentrum, basert på kunnskap om samfunnsutvikling, samt sentralområdets styrker og identitet.

I utviklingen av Ås-samfunnet skal kommunens kvalitetsprogram ligge til grunn. Dette betyr blant annet at utbyggingsprosjekter skal ha høy kvalitet på arkitektur, møteplasser og uterom. Videre betyr det at prosjektene skal videreutvikle stedenes særpreg og fortrinn og ha et boligtilbud som bidrar til en variert beboersammensetning.

Spredt boligbygging utfordrer flere aspekter ved bærekraftig arealplanlegging og bør begrenses. Samtidig er det viktig å opprettholde stabile bomiljøer og utnytte etablert sosial og teknisk infrastruktur. Disse utfordringene søker kommunen å møte i arealplanleggingen.

Kommuneplanens arealdel og boligprogrammet viser hvilke utbyggingsområder som skal realiseres og når de skal realiseres. Det forventes at det utarbeides reguleringsplaner i tråd med føringene gitt i gjeldene kommuneplan og boligprogram.

Kommunen som arealmyndighet har ansvar for å sikre dyrka og dyrkbar jord, natur- og friluftsområder inkludert kulturlandskap og kulturmiljøer.

- I Ås er 37 % av arealene dyrka jord. I tillegg har kommunen betydelige arealer med dyrkbar jord. Dyrka og dyrkbar jord er viktig for landets matforsyning og beredskap. Den er også grunnlag for bl.a. næringsutvikling, kulturlandskapet, friluftsliv og bidrar til å redusere klimagassutslipp. Nedbygging av dyrka og dyrkbar jord har imidlertid vært høy i mange år. God matjord er ikke en fornybar ressurs, og kommunene har som oppgave å sikre forvaltning av jordressursene for framtidige generasjoner. Ås kommune er derfor restriktiv til omdisponering av dyrka og dyrkbar jord, og jordvern er viktig i denne sammenheng.
- Naturen har en egenverdi samtidig som menneskene er avhengig av det naturgrunnet gir av goder og tjenester⁷. Naturmangfoldet i kommunen er særpreget av varmekjære naturtyper som edelløvsskog og utvalgte naturtyper som hule eiker og våtmarker i form av mange dammer. Jord- og skogsbruksarealene utgjør dessuten viktige korridorer og leveområder for et utall arter, og er samtidig viktig for lagring og opptak av klimagasser. Uheldig arealbruk er det som har størst negativ innvirkningen på naturmangfoldet i Norge og Ås. Kommunene som arealmyndighet har imidlertid plikt til å ta vare på naturmangfoldet.
- Friluftsliv er viktig for helse, trivsel og miljø. Kommunen har et ansvar for å sikre alt fra grønne lunger i tettbebygde strøk til større sammenhengende skogsområdene. Mye av friluftslivet i Ås foregår hele året i områder der det drives jord- og skogbruk. Det er viktig å ta hensyn til behovet for friluftsområder bl.a. fordi det blir stadig flere innbyggere i kommunen.
- Kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap er viktige kilder til kunnskap og opplevelser, utviklingen av lokalsamfunnet og verdiskapning. Dette gir også grunnlag for følelsen av stedsidentitet og tilhørighet. Når det gjelder bygninger har Ås spor fra ulike tidsepoker fra de første steinalderbosetningene til etterkrigstidens husbankhus. Landskapet i Ås preges av at Ås er en landbrukskommune. Å sikre disse kvalitetene er nært knyttet til kommunens rolle som arealmyndighet.

Arealregnskap og naturregnskap er verktøy som gir oversikt over arealer der det tas hensyn til natur, klima og samfunns mål.

Urbant landbruk kan øke kunnskap om matproduksjon og naturmangfold samtidig som grønnsstruktur og sirkulær ressursbruk utvikles. I tillegg etableres sosiale møteplasser på tvers av kulturer som igjen styrker folkehelsen. Ås kommune vil derfor støtte opp om løsninger for urbant landbruk.

⁷ Eks: Mat, medisiner, bygningsmaterialer, pollinering, flomdemping, CO2-opptak, friluftsliv, reiseliv.

Vann er en viktig felles ressurs, og god vannforvaltning er viktig både lokalt, regionalt og globalt. Samarbeidet i regi av vannområdet PURA skal sikre god kjemisk og økologisk tilstand for vannkvaliteten i Bunnefjorden, Gjersjøen og Årungen. Forurensninger skal fjernes og tiltak settes inn for å gjøre forbedringer.

Oslofjorden er en av Norges mest artsrike fjorder. Imidlertid står det mange steder dårlig til med vannmiljøet, og allmennhetens tilgang til strandsonen er også sterkt begrenset. Befolkningsøkningen er forventet å nå et folketall på inntil 2 millioner mennesker i Oslofjordområdet i 2050, og presset på både fjorden og strandområder vil øke som et resultat av dette. Ås kommune vil på mange områder bli berørt av folkeveksten, bl.a. fordi mange innbyggere velger å benytte seg av områdene som grenser til fjorden, her spesielt Bunnefjorden og Breivoll.

Transport er den største kilden til utslipp av klimagasser i kommunen. Med fortetting i prioriterte vekstområder, vil en stadig større del av befolkningen kunne gå, sykle og reise kollektivt til mange gjøremål. Åpning av Follobanen gir potensial for at en høy andel arbeidsreiser skjer med tog. Fortetting gir marked for økt frekvens på rutetilbudet for buss. Gange, sykkel- og kollektivreiser skal bli innbyggernes førstevalg. Da må kommunen være pådriver for et godt sykkelvei- og kollektivtilbud i hele kommunen og prioritering av gang-, sykkel- og kollektivtrafikk i etablering og utforming av det kommunale vei- og gatenettet. Det er også nødvendig med restriktive parkeringsbestemmelser.

Ås har et stort potensial for bærekraftige, miljøvennlige og kunnskapsbaserte næringer samt gode forutsetninger for å etablere lokale arbeidsplasser og utvikle landbruksnæringen. Universitetet med tilliggende institutter, nærheten til E6, E18 og jernbanen og god tilgang til kompetent arbeidskraft, gjør at Ås har store muligheter for å bli attraktive for næringslivet.

3.5 Næringsliv og arbeidsplasser

Antall arbeidsplasser i Ås både i offentlig og privat sektor, har økt med 78% siden 2000, og har vært langt sterkere enn i resten av landet. Videre vekst påvirkes av kommunens attraktivitet som bo-, arbeids- og besøkssted. En ønsket utvikling vil avhenge av kommunens omdømme og at kommunen er attraktiv og bo i, besøke og drive næring i.

Ås kommune har en sentral plassering nær E6, E18 og jernbanen, samt Oslo. Ås er også vertskommune for NMBU og Campus Ås. Næringslivet er dominert av en rekke innenlandsk rettede næringer som handel og logistikk, der handel sysselsetter 39% i regionen. Den sterke næringsutviklingen langs Europaveiene og i Nordby legger press på arealene, og Ås kommune må velge hva slags næring det skal legges til rette for og hvordan eksisterende virksomheter skal ivaretas.

Folloregionen har blant den best utdannede arbeidsstyrken i Viken, men en stor del av disse pendler til Oslo. Utdanningsnivået og nærheten til Oslo og Campus Ås tilsier at Ås kommune bør legge til rette for kunnskaps- og forskningsbaserte næringer i tilknytning til Campus Ås, ved å tilrettelegge for:

- nyetablering av næringsliv basert på forskning og innovasjon fra Campus Ås.
- å beholde oppstartsbedriftene i Ås.
- å øke forsknings- og utviklingsandelen i eksisterende bedrifter i Ås.
- tiltrekke kompetansebedrifter som er etablert andre steder.

Ås sentrum skal utvikles til å bli en regional by, bl.a. med et flerfunksjonelt sentrum med service, opplevelser, handel og kontorarbeidsplasser. Utviklingen skal sees i sammenheng med utviklingen av Campus Ås. Kommunen spiller en viktig rolle som samarbeidspart med Campus-miljøet, kommunene og næringslivet i regionen.

Landbruket i Follo og Ås har mange muligheter til å utvikle ny landbruksbasert næringsvirksomhet. Areal og bygninger kan brukes til mye, og nærhet til Oslo gir mange fordeler. Det kan være investeringer innenfor tradisjonelt landbruk, inn på tunet virksomheter (grønn omsorg), grønt reiseliv, mat og drikke med lokal identitet og fornybar energi.

Ås kommune trenger å jobbe strategisk med næringsutvikling bl.a. for å:

- Legge til rette for en dialog med næringslivet, aktørene på Campus Ås og andre samfunnsaktører om denne utviklingen.
- Tydeliggjøre hvilke bransjer det er et ønske om skal etablere seg i kommunen og hvor de skal lokaliseres.
- Styrke attraktiviteten til Ås slik at flere næringer vil etablere seg her, det blir etablert flere arbeidsplasser og næringslokaler tas i bruk.
- Møte nasjonale og regionale forventninger til næringsutvikling.

3.6 Teknisk infrastruktur

Med teknisk infrastruktur menes i denne sammenheng:

- Anlegg for drikkevann
- Anlegg for håndtering av avløpsvann
- System for håndtering av husholdningsavfall
- System for å bygge, drifte og vedlikeholde kommunale veier og gang- og sykkelveier
- System for å utvikle, drifte og vedlikeholde idrettsanlegg og grøntområder

Dette er grunnleggende tjenester for alle innbyggerne i kommunen, men er samtidig kostnadskrevende⁸ og til dels arealkrevende. Flere innbyggere øker belastningen på den eksisterende tekniske infrastrukturen, og stiller krav til

⁸ Vann, avløp og husholdningsrenovasjon er eksempler på kommunale betalingstjenester. Drift og investeringer dekkes via selvkost.

utvikling av ny.

Ledningsnett for vann og avløp må stadig utbedres for å sikre kvaliteten på vannet og unngå forurensning av vann og vannmiljø. Renseanleggene har utfordringer med å overholde sine renskrav, og med å håndtere mengden overvann fra kommunens ledningsnett.

Alle husholdninger skal ha et tilbud om håndtering av avfallet. Det er et mål å redusere denne mengden. Det avfallet som behandles, skal i så stor grad som mulig gjenbrukes og resirkuleres.

Ås kommune har drift- og vedlikeholdsansvar for kommunale veger og gang- og sykkelveier. I dette arbeidet inngår å gjennomføre trafiksikkerhetstiltak og å bygge flere og bedre gang- og sykkelveier.

Grønnstrukturen i kommune er viktig for bl.a. trivsel og naturmangfold og holder igjen vann ved store nedbørsmengder. Kommunen har et ansvar for å vedlikeholde de arealene som er kommunens eiendom.

3.7 Boliger og eiendomsforvaltning

3.7.1 Eiendomsforvaltning (FDV)

Flere innbyggere fører til økt behov for barnehager, skoler og andre institusjoner. Kommunen eier i dag formålsbygg og kontorlokaler på til sammen 150 000m². Dette øker til 170 000 m² i 2023. Av dette utgjør boliger 19 000 m². Det bygges også flere institusjoner. Dette skal driftes og vedlikeholdes. Klimaendringer og klimatilpasning utfordrer vedlikeholdet mer enn tidligere. Det er et mål å drive verdibevarende vedlikehold i tilstandsklasse 1 eller bedre. I tillegg leier kommunen 7 500 m². Som følge av oppfølgingen av arealeffektiviseringsprosjektet fra 2023 sies nå en del av disse leieavtalene opp.

3.7.2 Boliger og boligosiale hensyn

Å bo er grunnleggende viktig for ethvert menneske. Kommunen har et ansvar for å planavklare arealer hvor det kan bygges nye boliger, men skal også bidra til at de med bovansker har mulighet til å leie eller eie bolig. Andelen omsorgsboliger, sykehjem og kommunale boliger må ses i sammenheng med utviklingen av boligmarkedet samt tilgang på tilrettelagt og universelt utformede boliger og bomiljø. Ulike typer boliger som f.eks. flergenerasjonsboliger, eldrekollektiv og mikrohus etterspørres, og må også vurderes i denne sammenheng. Det er en rekke utfordringer på dette området:

- Høye boligpriser i knutepunkt og fortettingsområder gjør det vanskelig å fremskaffe boliger til barnefamilier og innbyggere med vanlige inntekter.
- Det er for lite rotasjon i eneboligmarkedet.
- Eldre er en sammensatt gruppe som har ulike boligbehov, og som ikke i tilstrekkelig grad er fanget opp.

- Det er for få boliger til ulike vanskeligstilte grupper.
- Det er noen levekårsutfordringer i noen områder i kommunen.
- Ansvar for boligpolitikken i kommunen er fragmentert.

Vedlegg

3.8 Nasjonale og regionale rammer og føringer

Planlegging i kommunene skal skje innenfor rammene av nasjonale og regionale føringer. De mest sentrale føringene for rulling av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel er beskrevet under.

1. Nasjonale føringer

1.1 Nasjonale forventninger:

Hvert 4. år i forkant av kommunevalget mottar kommunene nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for kommende valgperiode. (KMD, 2023). FNs 17 bærekraftsmål løftes fram som grunnlag for regional og kommunal planlegging. De nasjonale forventningene (2023-27) vektlegger følgende fire områder:

- Samordning og samarbeid i planleggingen
- Trygge og inkluderende lokalsamfunn
- Velferd og bærekraftig verdiskaping
- Samfunnssikkerhet og beredskap

1.2 Statlige planretningslinjer (SPR):

SPR brukes for å konkretisere de nasjonale forventningene til planleggingen og markere nasjonal politikk på viktige områder i planleggingen. Disse er:

- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging
- Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

2. Regionale føringer

2.1 Statsforvalterens forventningsbrev:

Forventningene fra statsforvalteren setter søkelys på noen sentrale oppgaver som kommunen forvalter og som regjeringen er spesielt opptatt av og har klare forventninger til. I forventningsbrevene for 2024 er følgende tema nevnt spesielt.

- Kommuneøkonomi
- Helse- og omsorgstjenester
- Barn og unge

- Sosiale tjenester
- Naturforvaltning og landbruk
- Kommunal planstrategi
- Kommunal arealplanlegging

2.2 Regionale planer:

Regionale planer skal legges til grunn for kommunal planlegging og virksomhet, så langt det er forenelig med kommunalt selvstyre. I forbindelse med etablering av Viken fylkeskommune, utarbeides det nå en planstrategi for det nye fylket. De regionale planene i gjeldende planstrategi vil gjelde inntil nye er utarbeidet.

Areal og transport:

- Regional plan for areal og transport for Oslo og Akershus
- Regional plan for handel, service og senterstruktur

Utdanning og næringsutvikling:

- Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus

Bomiljø, inkludering og mangfold

- Spor for fremtiden - Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus 2007-2018
- Aktivitetssløftet - Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus 2016-2030

Klima og miljø

- Regional plan for klima og energi i Akershus
- Regional plan for masseforvaltning i Akershus
- Regional plan for vannforvaltning for Glomma vannregion

3. Lover og forskrifter

Kommunen er har fått delegert myndighet til å håndheve en rekke lovverk med tilhørende forskrifter. Dette setter rammer for utforming og omfang av de tjenestene kommunen er pålagt å yte. Eksempel på slike lover og forskrifter er:

- Oppvekst og opplæring: Barnehageloven. Opplæringsloven. Barnevernloven.
- Helse og mestring: Sosialtjenesteloven. Helse- og omsorgstjenesteloven. Pasient og brukerrettighetsloven
- Teknikk: Forurensningsloven med forskrifter.
- Kultur: Lov om folkebibliotek. Lov om register for frivillig virksomhet. Kulturskoleloven (Opplæringsloven § 13.6). Kulturloven.
- Samfunnsutvikling: Plan- og bygningsloven og sektorlover

Ås kommune

Miljø, mangfold og muligheter

